

INFORMACJA DLA UCZNI

Historia (w zakresie rozszerzonym) w klasie II liceum rok szkolny 2011/2012

Prowadzący zajęcia: Krzysztof Modelski

Podręczniki:

D. Granoszevska-Babiana, D. Ostapowicz, S. Suchodolski, Historia 2, Dzieje społeczeństwa i gospodarki. Cz. 1-2, Wydawnictwo Nowa Era

Materiały dodatkowe:

1. Podczas nauki własnej (w domu) zaleca się korzystanie z materiałów typu encyklopedie i słowniki oraz atlasu historycznego.
2. Uczeń zobowiązany jest posiadać zamieszczone niżej materiały dodatkowe (wydruk) przeznaczone na daną lekcję. Ich brak jest równoznaczny z nieprzygotowaniem.

Przygotowanie do lekcji:

Bez względu na przerabiany aktualnie materiał obowiązuje znajomość faktów, dat, terminów itp. z zakresu gimnazjum (również z innych przedmiotów, np z geografii). Nie będą one po raz kolejny wyjaśniane. Absolwent gimnazjum musi np. wiedzieć że Egipt leży nad Nilem, Mieszko I był władcą Polski a zjazd w Gnieźnie był w 1000 r. Na początku roku szkolnego (terminy do uzgodnienia) przeprowadzone zostaną kartkówki z podstawowej wiedzy z zakresu gimnazjum.

Przygotowanie do lekcji to:

1. Opanowanie materiału z lekcji poprzedniej (zawsze obowiązuje znajomość materiału 3 tematy wstecz)
2. Wykonanie zadania domowego (o ile zostało zadane).

Oceny

1. Na ocenę roczną składają się dwie oceny semestralne. Ze względu na to, że w dzienniku nie stawia się odrębnych ocen za drugi semestr i za rok, na koniec roku wpisywana jest tylko ocena roczna, a semestralna ma charakter obliczeniowy (wewnętrzny w relacji uczeń-nauczyciel).
2. Na ocenę semestralną składają się oceny cząstkowe za:
 1. Przygotowanie do lekcji i zadanie domowe.
 2. Aktywne uczestnictwo w lekcji.
 3. Wykazanie się wiedzą podczas odpowiedzi, kartkówki, testu (sprawdzianu) kończącego dział itp.
3. Ocena semestralna jest oceną pracy w całym semestrze (nie ma zdawania na lepszy stopień) obliczaną jako średnia ocen, z tym, że "zaliczone" muszą być wszystkie działy (sprawdziany).

Poza tym:

 1. Jedynka za oszustwo (praca niesamodzielna, ściąganie) do średniej liczy się jako 0. Dopuszczenie się oszustwa pociąga nadto wystąpienie uczącego o obniżenie oceny ze sprawowania.
 2. Ocena z "dużego" sprawdzianu (całogodzinnej pracy pisemnej) napisanego w pierwszym terminie do średniej liczona jest o 20% więcej (np. ocena dobra jako $4+4 \times 20\% = 4,8$)
4. Znajomość materiału z zakresu szkoły podstawowej i gimnazjum jest obowiązująca, lecz nie stanowi wystarczającej podstawy do uzyskania oceny pozytywnej.
5. Semestralną (roczną) ocenę celującą uzyskuje uczeń, którego oceny cząstkowe w semestrze dają bardzo dobry a jednocześnie wykazał się wiedzą wykraczającą poza materiał szkolny.
6. Przy ocenianiu uwzględnia się nie tylko jej poprawność merytoryczną ale też formę (np. jasność wyводу, poprawność językowa)
7. Skala ocen cząstkowych i za I semestr rozszerzona jest o ocenę 3+ i 4+.
8. W pracach punktowanych (testach) można uzyskiwać wyłącznie pełne punkty, a zatem jeśli pytanie jest za 1 p. , punkt otrzymuje się tylko za całkowicie poprawną odpowiedź.
9. System oceniania prac punktowanych (testowych) jest zbieżny z zasadami ogólnoszkolnymi i przedstawia się następująco:

% uzyskanych punktów	ocena	% uzyskanych punktów	ocena
0-40	niedostateczna	71-80/81-90	dobra/dobra+
41-50	dopuszczająca	91-100	bardzo dobra
51-60/61-70	dostat/dostat+	za test nie ma oceny celującej	

Możliwe są niewielkie odstępstwa od powyższego, wynikające z zasady pełnej punktacji (zob. wyżej p.8)

WYKAZ TEMATÓW

DZIEJE SPOŁECZEŃSTW

	Historyczne modele społeczeństw
1	Nauki pomocnicze historii
2	Metodologia badań społecznych
3	Podstawowe mechanizmy zmian społecznych
4	Od wspólnoty pierwotnej do polis
5	Społeczeństwo feudalne
6	Społeczeństwo II Rzeczypospolitej
7	Społeczeństwo totalitarne
8	Społeczeństwo obywatelskie
9	Polska droga do społeczeństwa obywatelskiego
	Rodziny i osobisty wymiar historii
10	Historyczne modele rodzin
11	Chrześcijański, islamski i laicki model rodziny
12	Rola rodziny w kształtowaniu historii
13	Spór w historiografii i historiozofii o rolę jednych w kształtowaniu dziejów
14	Twórcy historii
15	Szary człowiek a historia
	sprawdzian 1-15
	Dzieje narodów
16	Czynniki narodotwórcze i świadomość narodowa
17	Naród a historia
18	Powstanie i rozwój narodów Europy Zachodniej
19	Odrodzenie narodowe w Europie Wschodniej XIX i XX w.
20	Zróżnicowanie etniczne Europy
21	Konflikty etniczne
22	Migracje i diaspory
23	Kształtowanie się narodu polskiego
24	Polskie emigracje
25	Polacy jako mniejszość narodowa
26	Mniejszości narodowe w Polsce
	sprawdzian 16-26
	Ideologie – nadzieje a rzeczywistość
27	Wiek ideologii
28	Ideologie prawicowe
29	Ideologie lewicowe
30	Ideologie nacjonalistyczne
31	Ideologie totalitarne
32	Zbrodnie nazizmu

33	Ludobójstwo w systemie komunistycznym
	Rewolucja i ewolucja w historii
34	Rewolucja i kontrrewolucja
35	Rewolucje religijne
36	Rewolucje polityczne i społeczne
37	Rewolucje narodowe (powstania)
38	Jesień narodów w Europie 1989 roku
	sprawdzian 27-38

DZIEJE GOSPODARKI

	Najstarsze systemy społeczno-gospodarcze
39	Historia gospodarcza
40	Gospodarka a polityka
41	Gospodarka w czasach prehistorycznych
42	Gospodarka w starożytności
43	Gospodarka w średniowieczu
44	Dualizm w rozwoju gospodarczym Europy
45	Gospodarka polska od XV do XVIII wieku
	U źródeł współczesnych systemów ekonomicznych
46	Kapitalizm wolnokonkurencyjny
47	Kapitalizm monopolistyczny
48	Wielki kryzys gospodarczy na świecie
49	Interwencjonizm państwowy
50	Komunizm a gospodarka
51	Neoliberalizm i społeczna gospodarka rynkowa
52	Państwo dobrobytu
53	"Trzecia droga"
	sprawdzian 39-53
	Handel i jego historia
54	Rozwój form wymiany handlowej
55	Historia pieniądza
56	Banki
57	Giełda
	Gospodarcze i społeczne aspekty kolonializmu
58	Kolonie w starożytności
59	Hiszpański i portugalski model kolonializmu
60	Problem niewolnictwa od starożytności do współczesności
61	Kolonializm XIX wieku
62	Chiny i Japonia w XIX wieku
63	Problemy dekolonizacji

	sprawdzian 54-63
	Rewolucja przemysłowa i technologiczna
64	Geneza rewolucji przemysłowej
65	Etapy rewolucji przemysłowej
66	Dysproporcje w tempie uprzemysłowienia
67	Rewolucja technologiczna
68	Zmieniające się pojęcie postępu
	Międzynarodowe struktury gospodarcze
69	Integracja gospodarcza Europy
70	EWG i RWPG - dwa różne modele współpracy
71	Polska w międzynarodowych strukturach gospodarczych
72	Globalizacja gospodarki
73	Konflikty wokół globalizacji

<i>Imię nazwisko:</i>	<i>kl.</i>	<i>nr</i>	temat 01
Nauki pomocnicze historii			

„Wieś bieszczadzka w międzywojniu”, w: *Bieszczady. Przewodnik*, Pruszków 1999, s. 59-60.

Nawet na tle przysłowiowej biedy galicyjskiej Bieszczady były bardzo ubogie - po I wojnie światowej wieś tutejsza jeszcze bardziej zubożała, zaczęła powracać do sposobów gospodarowania zarzuconych w poprzednich dziesięcioleciach. Panowało przeludnienie: w 1921 r. w dolinie Wołosatki mieszkało 2500 osób, Berehy Górne liczyły przeszło 500 mieszkańców, Tworylne - 700. Jeszcze przed wojną wielu chłopów emigrowało stąd do Ameryki; w 1913 roku odsetek emigrantów w wielu wsiach sięgał 10% mieszkańców.

Obok Łemków i Bojków mieszkali w Bieszczadach dość liczni Polacy, szczególnie w okolicach Sanoka i Leska, w dolinie Hoczewki, a także w Polanie. W większości byli to zasiedziali od wieków chłopci oraz przedstawiciele tzw. szlachty zagrodowej, rozproszeni niewielkimi gniazdami aż po połoniny. Ci ostatni byli potomkami drobnego ziemiaństwa, które w wyniku działów rodzinnych utraciło swe posiadłości i stało się rolnikami, ale zachowało świadomość swego szlacheckiego statusu i swoistą, wyraźnie różną od chłopskiej kulturę ludową.

Świat bieszczadzkiej wsi dzielił się na dwie części - pogórzańską wieś rolniczą i górską wieś pastersko-rolniczą. Ten podział znajdował odbicie w lokalnych przezwiskach: i tak na przykład chłopci z Terki określali mieszkańców niedalekiego Tworyl-nego mianem „hyrniaków” (górali) lub... „hucułów”, a z drugiej strony mieszkańcom Terki, Polanek i Stężnicy nadawano miano „jahlaków”, czyli zjadaczy kaszy jaglanej. Mieszkańcy Rzepedzi zaś - przeciwnie - byli „syrjanami”, zjadaczami sera.

Imię nazwisko:	kl.	nr	temat 02
Metodologia badań społecznych			s.1

2.1.

Zbigniew Landau, *Polska Gomułki*, Warszawa 1995, s. 35-36.

Poziom realnych dochodów nie wyczerpywał, oczywiście, całokształtu warunków bytu ludności. W badanym okresie [tj. w czasach Władysława Gomułki] bardzo poważne znaczenie odgrywał fundusz spożycia zbiorowego, z którego finansowano całą sferę ochrony zdrowia, oświatę, kulturę, znaczną część wyjazdów urlopowych itd. Istniało bowiem wówczas przekonanie, że zadaniem państwa socjalistycznego jest stałe rozszerzanie świadczeń na rzecz obywateli, przy czym miało się to dokonywać nie poprzez podwyższanie realnych płac i dochodów, ale przez redystrybucyjną funkcję budżetu państwa. Taki system zapewniał teoretycznie większą równość w dostępie do opieki zdrowotnej, oświaty, kultury, mieszkań, wczasów itd. niż system oparty na dużym zróżnicowaniu płac. Innymi słowy, niskie płace pracowników i niskie dochody rolników uzupełniano w ograniczonym stopniu darmowymi lub bardzo tanimi świadczeniami państwa. Tak na przykład dotowano czynsze, energię elektryczną i gaz, przejazdy w komunikacji miejskiej, wczasy, kolonie letnie. [...]

Poważnie rozwinięto akcję kolonijną dla dzieci szkolnych. Tylko w ostatnim dziesięcioleciu władzy Gomułki liczba korzystających z wczasów zwiększyła się z 716 tys. w 1960 r. do 2199 tys. w 1970 r. Organizowały je zakłady pracy i związki zawodowe oraz organizacje społeczne.

2.2.

Zbigniew Landau, *Polska Gomułki*, Warszawa 1995, s. 38.

Prawdą zapewne jest to, co napisali Eleonora i Bronisław Syzdkowie: „Gomułka uważał prawdopodobnie, że wystarczy mieć słuszną koncepcję, a wszyscy będą ją realizowali” (E. Syzdek, B. Syzdek, *Polityczne dylematy Władysława Gomułki*, Warszawa 1985, s. 205). Świadczyło to o tym, że I sekretarz był całkowicie oderwany od realiów życia. Potwierdza to również jego list do członków Komitetu Centralnego z 27 marca 1971 r., w którym m.in. napisał: „[...] W ciągu omawianego czternastolecia [rządów Gomułki - Z. L.] z każdym rokiem systematycznie polepszały się warunki bytowe klasy robotniczej i wszystkich pracujących. Nie mogła więc mieć miejsca narastająca kumulacja niezadowolonych społecznych, nie było ku temu obiektywnych przyczyn. Jeśli z roku na rok ludzie zarabiają więcej, odżywiają się lepiej, mieszkają wygodniej itp. - co przecież stanowi bezsporny fakt - nie było podstaw do podniesienia przez partię larum o rzekomo trudnej i ciężkiej sytuacji klasy robotniczej” (*Gomułka i inni. Dokumenty z Archiwum KC 1948-1982. Wstęp, wprowadzenie i przypisy* J. Andrzejewski, Londyn 1987, s. 199-200). Przy takim braku rozeznania prawdziwych nastrojów trudno się nawet dziwić, że Gomułka nie mógł przewidzieć, iż nawet relatywnie nie tak wielka podwyżka cen z 12 grudnia 1970 r. doprowadzi do masowych rozruchów i upadku jego ekipy. Gomułka przede wszystkim nie zauważył, że dorosło nowe, młode pokolenie, które nie pamiętało czasów stalinowskich i nie zamierzało oceniać jego polityki z perspektywy tamtego okresu czy lat międzywojennych. Dla nich miarą był poziom życia osiągniany w krajach zachodnich.

2.3.

Metody badań socjologicznych stosowane przez historyków:

- metoda dokumentów osobistych
- metoda sondażu
- metoda obserwacji uczestniczącej
- metoda rozumienia
- metoda analizy statystycznej

Imię nazwisko:	kl.	nr	temat 02
Metodologia badań społecznych			s.2

2.4

	Poglądy na temat budowy społeczeństwa	Poglądy na temat badań społecznych
August Comte		
Herbert Spencer		
Karol Marks		
Emile Durkheim		

Imię nazwisko:	kl.	nr	temat 03
Podstawowe mechanizmy zmian społecznych			

	Spółeczeństwo polskie	Spółeczeństwo*
struktura demograficzna		
struktura zatrudnienia		
poziom zamożości		
poziom wykształcenia		
struktura klasowa		

* do wyboru: niemieckie, czeskie, tureckie, irackie

Imię nazwisko:	kl.	nr	temat 04
Od wspólnoty pierwotnej do polis			

4.1.

Reformy społeczne władcy miasta Lagasz Urukaginy, w: Teksty źródłowe do nauki historii w szkole, zeszyt 1: Starożytny Wschód, Warszawa 1957, s. 13-14.

Gdy bóg Ningirsu, wojownik boga Enlila, dał władzę w mieście Lagasz królowi Urukaginie, i gdy mu zlecił jej sprawowanie nad 3600 ludźmi, wówczas ten przywrócił zarządzenia z dawnych czasów, wznowił w kraju prawa, które nadał jego król, bóg Ningirsu. I oto z okrętów usunięto marynarzy okrętów, od osłów i owiec usunięto pasterzy, z nad stawów usunięto nadzorców rybaków, od spichlerzy zboża usunięto nadzorców. Zostało zniesione wpłacanie pieniędzy w braku mlecznego baranka, białej owcy, usunięto nadzorców od darów, które kapłani przynosili do pałacu. Do domu władcy miasta wrócił bóg Ningirsu jako jego pan, w granicach terytorium boga Ningirsu aż do morza nie było nadzorców. Jeżeli umarły był chowany w grobie, płacono teraz 3 wazy piwa, pożywienia 80 chlebów, nadto jedno łóżko i jedno koźlą grzebnikowi, a jego pomocnikowi 30 miar zboża. Żaden kapłan nie wchodził do ogrodu matki biednego. Jeśli poddanemu króla oślica urodziła oślątko, a jego pan rzekł do niego: chcę je kupić od ciebie, ten mógł mu powiedzieć: płać dobrymi pieniędzmi. Jeśli pan nie kupił, to nie śmiał się mścić na poddanym króla. Jeśli dom możnego znajdował się obok domu poddanego króla, a możny rzekł do niego: chcę go kupić, ten mógł mu powiedzieć: płać dobrymi pieniędzmi, a jeśli go nie kupił, możny nie śmiał się mścić na poddanym króla. Urukagina wydał zarządzenia mieszkańcom miasta Lagasz, uwolnił ich od posuchy, kradzieży, mordów. Nad sierotą i wdową możny nie czynił już bezprawia.

4.2.

Arystoteles, Polityka, przeł. L. Piotrowicz, Warszawa 1964, w: Andrzej Błaszczak, Ewolucja państwa. Wybór tekstów, Warszawa 1997, s. 96-97.

4. Jak do określonych kunsztów niezbędnie są potrzebne właściwe narzędzia, jeśli dzieło ma być odpowiednio wykończony, tak i do gospodarstwa domowego. Z narzędzi jedne są martwe, drugie żywe, tak np. dla sternika ster jest narzędziem martwym, zaś jego zastępca narzędziem żywym; pomocnik bowiem stanowi rodzaj narzędzia przy wykonywaniu pracy. Odpowiednio do tego także i w gospodarstwie domowym rzeczy, jakie się posiada, są narzędziem do życia, mienie jest sumą takich narzędzi, a niewolnik żywą własnością [...].
7. Z wywodów tych okazuje się zatem, jaka jest istota i znaczenie niewolnika. Człowiek, który z natury nie należy do siebie, lecz do drugiego, jest z natury niewolnikiem. Należy zaś do drugiego taki człowiek, który jest czyjąś własnością, mimo iż jest człowiekiem. Przedmiot własności jest zaś narzędziem działania odrębnym od właściciela [...].
20. Nie wszyscy ludzie, którzy są niewolnikami czy wolnymi, są nimi z natury i ponadto jest rzeczą jasną, że u pewnych ludzi występuje taka cecha charakterystyczna, która stanowi o tym, iż dla jednych jest rzeczą korzystną i sprawiedliwą być niewolnikiem, dla drugich, przeciwnie, być panami.

Imię nazwisko:	kl.	nr	temat 05
Spółeczeństwo feudalne			

5.1.

Miasta i mieszczaństwo średniowiecza. Teksty źródłowe do nauki historii w szkole, zeszyt 8, Warszawa 1959, s. 3-4.

Założenie rynku w Kwedlinburgu

Otto z bożej łaski król [...] niech będzie wiadomym, że na prośbę naszej ciotki Matyldy w metropolii Kwedlinburg dla wyniesienia tego miasta [...] rynek założyć postanowiliśmy i wyznaczyszy go królewską mocą wielkodusznie w pełni wprowadzamy: w ten mianowicie sposób, aby ta wymieniona nasza ciotka i jej następczynie, opatki tegoż zakonu [...] miały te same prawa do monety, ceł i wszelkie prawa handlowe, jakie, jak to jest wiadome, za sprawą naszych poprzedników Kolonii, Moguncji, Magdeburgowi i innym miejscowościom podległym naszej władzy zostały nadane, aby z nimi miały władzę, cokolwiek będą chciały czynić i na swój użytek obracać. Rynek ten nadaliśmy im tak wyraźnie, aby żaden książę, komes lub jakaś inna osoba sądowa mała czy wielka, poza tym kogo oni sobie jednogłośnie na wójta wybiorą, w jego sprawy się nie mieszała.

5.2.

Miasta i mieszczaństwo średniowiecza. Teksty źródłowe do nauki historii w szkole, zeszyt 8, Warszawa 1959, s. 4.

Wolności miejskie

Z praw miasta Goslaru wydanych przez Fryderyka II dn. 13 VII 1219 [...]

1. jeśli ktokolwiek przebywał w mieście Goslar i za życia nie zostało udowodnione, że jest poddanym, po jego śmierci nikt nie śmie go poddanym nazywać ani zniżyć do stanu poddaństwa.
2. jeśli zaś ktoś obcy przybędzie do rzeczonoego miasta, by w nim zamieszkać i w nim przez rok i dzień będzie pozostawał tak, że o stan poddaństwa nie byłby nigdy oskarżony, nie udowodniono by mu go lub sam do niego nie przyznałby się, niechaj cieszy się wspólną wolnością innych mieszczan, a po jego śmierci nikt niechaj nie śmie dochodzić do niego swych praw jako do poddanego. [...]
11. Poza tym żaden z królów lub książąt albo obcych ludzi nie powinien przeciwko mieszczaninowi Goslaru przywozić obcego na świadectwo, lecz oskarżenia swego winien dowodzić przez mieszczan.

<i>Imię nazwisko:</i>	<i>kl.</i>	<i>nr</i>	temat 06
Spoleczeństwo II Rzeczypospolitej			s. 1

Szanse młodzieży w II Rzeczypospolitej	
Jak było	Jak powinno być
Dlaczego nie było tak, jak powinno być	
Wnioski	

Nierówności społeczne w II Rzeczypospolitej	
Jak było	Jak powinno być
Dlaczego nie było tak, jak powinno być	
Wnioski	

Imię nazwisko:	kl.	nr	temat 06
Spółeczeństwo II Rzeczypospolitej			s. 2

6.2.

Władysław Boziewicz, *Polski kodeks honorowy z 1922* (wydanie oryginalne - rok 1939); reprint Ossolineum, Wrocław 1990, s. 12.

Wykształcenie miarą honoru?

Art. 3

Z tytułu wykształcenia zaliczyć należy do osób zdolnych do żądania i dawania satysfakcji honorowej tych wszystkich, którzy ukończyli szkoły średnie. Art. 4

Mimo braku wykształcenia średniego należy wciągnąć pod pojęcie osób honorowych tych wszystkich, którzy swoją inteligencją lub wybitnymi zdolnościami w rzeczywistości dorosli, jeśli nie przewyższyli poziom średniego wykształcenia.

6.3.

Władysław Boziewicz, *Polski kodeks honorowy z 1922* (wydanie oryginalne - rok 1939); reprint Ossolineum, Wrocław 1990, s. 13-14.

Art. 8

Wykluczonymi ze społeczności ludzi honorowych są osoby, które dopuściły się pewnego ściśle kodeksem honorowym określonego czynu, a więc indywidua następujące:

1. osoby karane przez sąd państwowy za przestępstwo pochodzące z chciwości zysku lub inne, mogące danego osobnika poniżyć w opinii ogółu;
2. denuncjant i zdrajca;
3. tchórz w pojedynku lub na polu bitwy;
4. homoseksualista;
5. dezenter z armii polskiej;
6. niezadający satysfakcji za ciężką zniewagę, wyrządzoną przez człowieka honorowego;
7. przekraczający zasady honorowe w czasie pojedynku lub pertraktacji honorowych;
8. odwołujący obrazę na miejscu starcia przed pierwszym złożeniem względnie pierwszą wymianą strzałów;
9. przyjmujący utrzymanie od kobiet nie będących jego najbliższymi krewnymi; 1 0. kompromitujący cześć kobiet niedyskrecją;
11. notorycznie łamiący słowo honoru;
12. zeznający fałsz przed sądem honorowym;
13. gospodarz łamiący prawa gościnności przez obrażanie gości we własnym mieszkaniu;
14. ten, kto nie broni czci kobiet pod jego opieką pozostających;
15. piszący anonimy;
16. oszczerca;
17. notoryczny alkoholik, o ile w stanie nietrzeźwym popełnia czyny poniżające go w opinii społecznej;
18. ten, kto nie płaci w terminie honorowych długów;
19. fałszywy gracz w hazardzie;
20. lichwiarz i paskarz;
21. paszkwilant i członek redakcji pisma paszkwilowego;
22. rozszerzający paszkwile;
23. szantażysta;
24. przywłaszczający sobie nieprawnie tytuły, godności lub odznaczenia;
25. obcujący ustawicznie z ludźmi notorycznie niehonorowymi;
26. podstępnie napadający (z tyłu, z ukrycia, itp.);
27. sekundant, który naraził na szwank honor swego klienta;
28. stawiający zarzuty przeciw honorowi osoby drugiej i uchylający się od ich podtrzymania przed sądem honorowym.

<i>Imię nazwisko:</i>	<i>kl.</i>	<i>nr</i>	temat 07
Społeczeństwo totalitarne			

Mocne strony systemów totalitarnych	Słabe strony systemów totalitarnych
Szanse społeczeństw w systemach totalitarnych	Zagrożenia dla społeczeństw w konsekwencji istnienia systemów totalitarnych

Imię nazwisko:	kl.	nr	temat 08
Spoleczeństwo obywatelskie			

Stulecie lub rok	Państwo	Wydarzenie	Cecha społeczeństwa obywatelskiego której dotyczyło dane wydarzenie	Uwagi

Imię nazwisko:	kl.	nr	temat 10
Historyczne modele rodzin			s. 1

10.1.

Marianne Menzel, *Słynne kobiety. Od królowej Hatszepsut do księżnej Diany*, Warszawa 2002, s. 48.

[Krystyna de Pisan, ur. w 1365 r. w Wenecji, zm. ok. 1430 r. we Francji]

Była pierwszą kobietą, która utrzymywała się z pisarstwa. Zlecała przepisywanie swoich rękopisów, ilustrowała je i sprzedawała. Była kobietą z wyższych sfer, szczytującą się znajomością literatury. Czytała Dantego oraz antycznych filozofów. Jej ojciec, Tomasz de Pisań, był znanym lekarzem i astronomem. W 1379 r. Krystyna wyszła za mąż za królewskiego sekretarza, Etienne du Castela. Umarł on młodo w 1389 r., a Krystyna, miał wstąpić do klasztoru lub ponownie wyjść za mąż, samotnie wychowywała swoje dzieci. Miały nauczyć się „odwagi, przezorności, skromności, mądrości i sprawiedliwości”, ale ponieważ brakowało jej pieniędzy na opłacenie nauczycieli, napisała *Księgę przezorności w uczeniu się roztropnego życia*. W wieku trzydziestu sześciu lat opublikowała *Epistolę do Pana Boga*. Wyrażała ona sprzeciw wobec opinii Ieana de Meunga, który w *Powieści róży* przedstawił kobiety wyłącznie jako przedmioty pożądania seksualnego i bunt przeciwko jego wizerunkowi kobiety - „słabej, głupiej i płochliwej”. Później studiowała historię utopijną i humanistyczną *Księgę miasta kobiet*, powieść ukazującą świat, w którym kobiety mogą rządzić, a dziewczęta chodzić do szkoły.

10.2

Dekret o aktach stanu cywilnego, małżeństwie i rozwodzie z 20-25 IX 1792 we Francji, w: *Powszechna historia państwa i prawa. Wybór tekstów źródłowych*, wyb. M. J. Ptak, M. Kinstler, Wrocław 1996, s. 72.

Rozdział IV. Forma zawarcia małżeństwa

Art. 1. Małżeństwo jest zawierane w budynku gminnym miejsca zamieszkania jednej ze stron. [...]

Art. 3. Strony udają się do sali publicznej budynku gminnego z czterema pełnoletnimi świadkami, krewnymi lub nie krewnymi, jeżeli można na miejscu znaleźć takich, którzy umieją pisać.

Art. 4. Urzędnik państwowy odczytuje w ich obecności dane odnoszące się do stanu cywilnego stron i do formalności związanych z zawarciem małżeństwa, metryki urodzin, oświadczenia zgody ojców i matek, opinię rodziny, zapowiedzi, sprzeciwu i decyzje dotyczące uchylecia tych sprzeciwów.

Art. 5. Po odczytaniu tego małżeństwo zostaje zawarte przez oświadczenie, które każda ze stron składa głośno w następujących słowach: „Oświadczam, że biorę (nazwisko) sobie za małżonka (-kę)”

Art. 6. Natychmiast po złożeniu tego oświadczenia przez strony urzędnik państwowy w ich, jak również świadków obecności orzeka w imieniu ustawy, że strony zostały połączone węzłem małżeńskim.

<i>Imię nazwisko:</i>	<i>kl.</i>	<i>nr</i>	temat 10
Historyczne modele rodzin			s. 2

10.3.

Powszechna historia państwa i prawa. Wybór tekstów źródłowych, wyb. M. |. Ptak, M. Kinstler, Wrocław 1996, s. 73.

Dekret o rozwodzie z 20-22 września 1792 r.

Zgromadzenie Narodowe - zważywszy, ile zależy od korzystania przez Francuzów z możliwości rozwodu biorącej swe źródło w wolności indywidualnej, dla której związek nierozzerwalny byłby zgubny, mając też na uwadze, iż wielu małżonków nie czekało na skorzystanie z konstytucyjnego postanowienia, że małżeństwo jest tylko instytucją prawa cywilnego - postanawia, aby ustawa określiła sposób i skutki rozwodu [...]

§ 1. Przyczyny rozwodu

1. Małżeństwo rozwiązuje się przez rozwód.
2. Rozwód następuje w wyniku obustronnej zgody małżonków.
3. Jeden z małżonków może żądać orzeczenia rozwodu na podstawie zwykłego zapewnienia o niezgodności usposobienia lub charakteru.
4. Każdy z małżonków może również żądać orzeczenia rozwodu z następujących przyczyn [...]: 1) niepoczytalności, szaleństwa lub obłąkania małżonka; 2) skazania małżonka na kary cielesne lub hańbiące; 3) przestępstwa, złego obchodzenia się lub ciężkich krzywd popełnionych przez jednego małżonka wobec drugiego; 4) rozwiązłości obyczajowej; 5) porzucenia [...] trwającego co najmniej dwa lata; 6) nieobecności [...] bez wiadomości w ciągu 5 lat; 7) emigracji, w wypadkach przewidzianych przez ustawy [...].

<i>Imię nazwisko:</i>	<i>kl.</i>	<i>nr</i>	temat 11
Chrześcijański, islamski i laicki model rodziny			

Wybrane postaci kobiet, które zasłynęły w dziejach:

- Nefretiti (Nefretete)
- Kleopatra
- Jadwiga, księżna śląska
- Katarzyna ze Sieny
- Eleonora Akwitańska
- Maria Stuart
- Krystyna, królowa Szwecji
- Jane Austen
- George Sand
- Klara Schumann
- Florence Nightingale
- Róża Luksemburg
- Isadora Duncan
- Coco Chanel
- Eleonora Roosevelt
- Evita Peron
- Jacqueline Kennedy

Imię nazwisko:	kl.	nr	temat 20
Zróżnicowanie etniczne Europy			

Mozaika etniczna Europy

Czasy współczesne	
Epoka nowożytna	
Średniowiecze	
Czasy antyczne	

Imię nazwisko:	kl.	nr	temat 24
Polskie emigracje			

	Wielka Emigracja (ugrupowanie)	emigracja po 1939 r.	emigracja po II wojnie światowej
Główne działania			
Formy działalności			
Cele działania			

Imię nazwisko:	kl.	nr	temat 25
Polacy jako mniejszość narodowa			

	Polacy w Niemczech	Polacy w Wolnym Mieście Gdańsku	Polacy na Litwie	Polacy w ZSRR
postawa władz w stosunku do mniejszości narodowej				
obszar zamieszkiwany				
możliwość rozwoju kultury				

<i>Imię nazwisko:</i>	<i>kl.</i>	<i>nr</i>	temat 28
-----------------------	------------	-----------	-----------------

Ideologie prawicowe

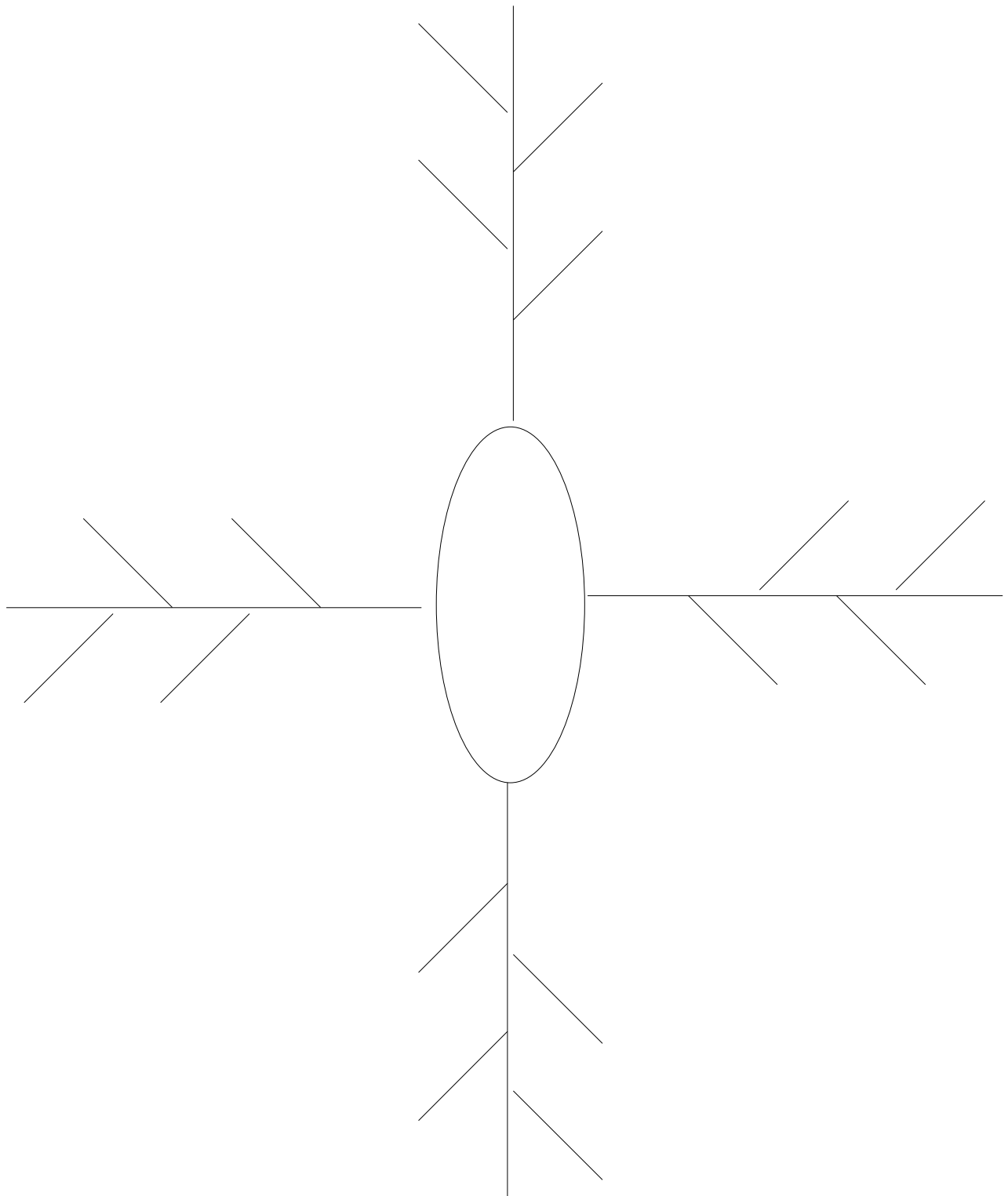
Ideologie prawicowe

	Podstawy ideologii	Twórcy	Przedstawiciele na ziemiach polskich	Głoszone hasła
Ideologia chadecka				
Ideologia konserwatywna				
Ideologia liberalna				

Imię nazwisko:	kl.	nr	temat 31
Ideologie totalitarne			

	charakterystyka	twórca/y	różnice	podobieństwa
Maoizm				
Bolszewizm				
Nazizm				
Faszyzm				

<i>Imię nazwisko:</i>	<i>kl.</i>	<i>nr</i>	temat 34
Rewolucja i kontrrewolucja			

Pojęcia do wpisania: rewolucja, kontrrewolucja, ewolucja

<i>Imię nazwisko:</i>	<i>kl.</i>	<i>nr</i>	temat 35
Rewolucje religijne			
Doktryna religijna stworzona przez Jana Kalwina i przyjęta następnie przez wszystkie Kościoły ewangelicko-reformowane; w znaczeniu szerszym jeden z głównych odłamów protestantyzmu.	Wyznawcy chrześcijańskiej doktryny religijnej, która odrzuca dogmat Trójcy Świętej.		
Niemiecki teolog i reformator religijny; twórca luteranizmu, jednego z dwóch głównych wyznań protestanckich (ewangelickie kościoły); w 1517 r. zapoczątkował reformację; wyklęty przez papieża, skazany na banicję, przebywał w Wartburgu; przełożył <i>Biblię</i> na język niemiecki.	Francuski reformator religijny, działający w Szwajcarii; twórca kalwinizmu; po wystąpieniu z Kościoła katolickiego i opowiedzeniu się za reformacją zmuszony do opuszczenia Francji. Od 1535 r. w Bazylei, od 1541 r. w Genewie, która stała się ogólnoeuropejskim centrum kalwinizmu.		
Król Anglii od 1509 r., syn Henryka VII; zerwał z Kościołem rzymskim, ogłosił się głową Kościoła w Anglii (anglikanizm) i przejął dobra kościelne.	Król Nawarry od 1562 r., Francji od 1589 r.; z dynastii Burbonów, w czasie wojen religijnych we Francji przywódca hugenotów, w 1598 r. wydał edykt nantejski i zakończył wojnę domową; dbał o rozwój gospodarki.		
Wyznanie protestanckie w Anglii, powstałe w 1534 r. po ogłoszeniu przez króla Henryka VIII „Aktu supremacji” (niezależność Kościoła anglikańskiego od papieża, rozwiązanie zakonów i konfiskata ich majątków).	Ruch religijno-społeczny zapoczątkowany w Niemczech i rozwijający się w całej Europie w XVI w.; doprowadził do powstania niezależnych od papieża Kościołów protestanckich.		
Doktryna religijna stworzona przez Marcina Lutra (w Niemczech). Źródłem zbawienia jest sama wiara. Luter odrzucał autorytet papieża, zakony, celibat księży.	W teologii chrześcijańskiej zasada wiary podana urzędowo do wierzenia pod sankcją utraty zbawienia.		
Nazwa wyznawców kalwinizmu we Francji w XVI-XVIII w.	Swoboda wyznawania innej religii niż religia panująca w danym państwie.		
Zapoczątkowana na soborze trydenckim (1545-1563) reakcja Kościoła rzymskokatolickiego na reformację.	Uznawanie praw innych do posiadania poglądów i gustów odmiennych od poglądów oceniającego; szacunek dla innych poglądów.		
Twierdzenie, które zostaje uzasadnione.	W Kościele rzymskokatolickim zgromadzenie biskupów pod przewodnictwem papieża obradujące nad sprawami wiary.		

sobór powszechny, tolerancja, dogmat, hugenoci, protestantyzm, kalwinizm, Marcin Luter (1483-1546), Henryk IV Burbon (1553-1610), teza, kontrreformacja, reformacja, antytrynitarze, anglikanizm, Jan Kalwin (1509-1564), tolerancja religijna, Henryk VIII

<i>Imię nazwisko:</i>	<i>kl.</i>	<i>nr</i>	temat 36
Rewolucje polityczne i społeczne			

Czynniki sprzyjające wybuchowi rewolucji

	kryzys	„odwilż”	wpływy z zewnątrz	„detonatory”
rewolucja w Anglii w XVII w.				
rewolucja francuska 1789				
komuna paryska				
rewolucja październikowa				
sierpień 1980 w Polsce				

Na wybranych przykładach oceń znaczenie rewolucji w dziejach.
 Za motto może posłużyć Ci fragment wiersza Adama Asnyka *Do młodych*:

Szukajcie nowych, nie odkrytych dróg.
 Ale nie depreczcie przeszłości ołtarzy,
 Choć macie doskonalsze wznieść.

<i>Imię nazwisko:</i>	<i>kl.</i>	<i>nr</i>	temat 37
Rewolucje narodowe (powstania)			

Wybrane rewolucje narodowe (powstania) od schyłku XVIII do początku XX w.

powstanie↓	przebieg (chronologia)	cele	efekty (skutki)

Imię nazwisko:	kl.	nr	temat 39
Historia gospodarcza			

Najbardziej racjonalnym podejściem do historii ludzkości wydaje się rozpatrywanie jej pod kątem wpływu, jaki na przemiany w życiu ludzi i na wydarzenia miało pojawianie się nowych wynalazków. [...] W tak pojmowanych dziejach świata Europa odegrała rolę wyjątkową dzięki dominacji, jaką uzyskała w dziedzinie cywilizacji technicznej. Zdobywszy przewagę - także militarną którą przez kilka wieków pogłębiała, podporządkowała sobie stopniowo resztę świata, narzucając jej własne cywilizacyjne i kulturowe wzorce. Dokonała w istocie trwałej, jak się wydaje, europeizacji całego globu. I dopiero pod koniec XIX wieku utraciła przodownictwo w dziedzinie techniki i wynalazczości na rzecz europejskiego w gruncie rzeczy państwa, które sama stworzyła na innym kontynencie. Bolesław Orłowski, *Technika*, seria „Zrozumieć Europę”, Wrocław 1999, s. 5.

Na podstawie tekstu i swej wiedzy odpowiedz na pytania:

1. Co, zdaniem autora, legło u podstaw zdobycia przez Europę dominacji w świecie?

.....

.....

.....

.....

2. Jakie państwo ma na myśli autor używając określenia „europejskie w gruncie rzeczy państwo”? Co uprawnia do użycia tego określenia (podaj dwa argumenty)?

.....

.....

.....

.....

3. Wyjaśnij, dlaczego pod koniec XIX w. Europa straciła „przodownictwo” na rzecz państwa, o którym mowa wyżej (w pyt. 2).

.....

.....

.....

.....

Wyjaśnij znaczenie następujących terminów:

produkt narodowy brutto (PNB)

produkt krajowy brutto (PKB)

dochód narodowy

inwestycje

bilans płatniczy

budżet państwa

deficyt budżetowy

terms of trade

Poniższe dawne jednostki miar pogrupuj (w formie tabeli) na miary długości, powierzchni, masy i objętości podając ich orientacyjną wielkość w systemie metrycznym.

cal, cetnar, funt, garniec, kabel, kamień, korzec, kwarta, łan, łaszt łokieć, mila, mina, morga, pud, sążeń, stadion, staje (stajanie), stopa, sznur, wiorsta, włóka

<i>Imię nazwisko:</i>	<i>kl.</i>	<i>nr</i>	temat 40
Gospodarka a polityka			s. 1

Problemy gospodarcze stojące przed współczesnymi rządami państw o gospodarce rynkowej:

- ograniczenie bezrobocia
- walka z ubóstwem socjalnym
- pozyskiwanie środków na opiekę społeczną
- zapewnienie możliwości jak najszerszego korzystania z oświaty, dóbr kultury i służby zdrowia
- zmniejszenie się liczby pracujących i płacących składki emerytalne w stosunku do liczby osób korzystających ze świadczeń rentowych i emerytalnych
- konflikt między potrzebami gospodarki a ochroną środowiska naturalnego
- restrukturyzacja przemysłu: problem branż zacofanych technologicznie (górnictwo, hutnictwo), rozładowanie konfliktów społecznych w „starych” ośrodkach przemysłowych
- przestępczość gospodarcza
- problemy wynikające z rozrastania się miast i konieczności rozbudowy odpowiedniej infrastruktury
- konieczność unowocześniania infrastruktury w całym państwie i budowy dróg, linii energetycznych, lotnisk, linii kolejowych podziemnych i naziemnych
- problem ograniczonych zasobów wody i niektórych surowców
- problem klęsk żywiołowych i środków na przeciwdziałanie im
- konieczność informatyzacji gospodarki
- problem unormowań prawnych życia gospodarczego - zapobieganie patologiom życia gospodarczego

<i>Imię nazwisko:</i>	<i>kl.</i>	<i>nr</i>	temat 40
Gospodarka a polityka			s. 2

	Monarchia Kazimierza Wielkiego	PRL
Kto prowadził politykę gospodarczą		
Jakie cele stawiali przed sobą odpowiedzialni za politykę gospodarczą		
Jakie były główne źródła dochodu narodowego		
Czy istniał budżet państwa? Kto decydował o jego konstruowaniu? Jakie były główne kierunki inwestycji?		

Imię nazwisko:	kl.	nr	temat 41
Gospodarka w czasach prehistorycznych			

41.1.

Polska. Dzieje cywilizacji i narodu, t. I, U źródeł Polski, Warszawa - Wrocław 2002 s. 43.

Groby zwierzęce

U schyłku IV i w III tysiącleciu przed Chr. wśród ludności kultury amfor kulistych [na ziemiach polskich] rozpowszechnił się zwyczaj rytualnego grzebania zwierząt hodowlanych. Do najczęstszych należą pochówki krów, rzadziej owiec, świń i psów. Nierzadko były to groby podwójne, złożone z dwu sztuk tego samego gatunku. Przy niektórych szkieletach pochowanych zwierząt odkryto, jako ich wyposażenie pośmiertne, ozdoby z kości oraz naczynia, w tym charakterystyczne bębny gliniane. Niekiedy spotyka się całe odrębne cmentarzyska zwierzęce. Być może te obrzędowe pochówki miały zapewnić płodność gatunku, tak ważną dla hodowli. Ofiarne pochówki zwierząt często występują też w nasypach kurhanów oraz obok grobów ludzi na cmentarzyskach płaskich. Wiele z tych praktyk, jak np. pochowanie dziecka pod tylną częścią krowy, jest dla nas jednak niezrozumiałych. Ideę grzebania zwierząt ofiarnych wyprowadza się z Egiptu. Za pośrednictwem kultur Azji Mniejszej, gdzie znacznie silniej wiązała się z kultem zmarłych, miała dotrzeć nad Dunaj i dalej do środkowej Europy.

41.2.

Polska. Dzieje cywilizacji i narodu, t. I, U źródeł Polski, Warszawa - Wrocław 2002, s. 36.

Warzelnictwo soli

Dawne społeczności ceniły sól nie tylko dla jej smaku, ale przede wszystkim ze względu na jej własności konserwujące, umożliwiające dłuższe przechowywanie żywności. Najstarsze warzelnictwo na ziemiach polskich rozwinęło się w rejonie Podkarpacia, gdzie w okresie neolitu istniały liczne i dostępne słone źródła. Na ślady urządzeń warzelniczych natrafiono m.in. w Baryczy koło Krakowa, gdzie ludność naddunajska już w pierwszej połowie V tysiąclecia przed Chr. odparowywała sól w specjalnie wykopanych zbiornikach, do których wąskimi rowkami doprowadzano wodę ze słonych źródeł. Zagęszczoną solankę przelewano do naczyń o szerokich otworach, a następnie podgrzewano, poddając dalszemu odparowaniu. Półpłynny roztwór przelewano do małych kubków o spiczastych dnach, gdzie zastygał w postaci: tzw. brykietów. Uzyskiwana w ten sposób sól, uformowana w kształt stożkowatych głów, była rozprowadzana poprzez wymianę handlową wśród okolicznych grup ludności naddunajskiej.

<i>Imię nazwisko:</i>	<i>kl.</i>	<i>nr</i>	temat 42
Gospodarka w starożytności			

42.1

Bolesław Orłowski, *Technika*, Wrocław 1999, s. 20.

Grecy połowy I tysiąclecia dawnej ery, podobnie jak ich główni rywale w penetracji Morza Śródziemnego, Fenicjanie, używali dwóch rodzajów jednostek pływających - baryłkowatego statku handlowego wyposażonego w wielki prostokątny żagiel oraz długiej wąskiej galery wojennej, której głównym napędem byli liczni wioślarze. Pierwszy miał wprowadzić niewielką liczbę wioślarzy, niezbędnych na ówczesnym etapie sztuki żeglarskiej, umożliwiającej właściwie tylko żeglugę z wiatrem, i słabej orientacji geograficznej, która skłaniała (podobnie jak względy bezpieczeństwa, każące szukać schronienia na lądzie w wypadku burzy) do trzymania się w pobliżu linii brzegowej. Musiano wszakże ograniczać liczbę członków załogi, by zostało dość miejsca na ładunek.

42.2

Bolesław Orłowski, *Technika*, Wrocław 1999, s. 21.

Greccy inżynierowie

Długie wieki tradycji humanistycznej sprawiły, że o starożytnych Grekach myślimy przede wszystkim w aspekcie ich osiągnięć filozoficznych, politycznych (wynalazek demokracji), architektonicznych czy teatralnych. Mało kto pamięta o tym, że byli pomysłowymi i zdolnymi technikami, choć wydaje się rzeczą oczywistą, że ludzie wznoszący wspaniałe świątynie i akropole musieli dysponować dość zaawansowaną techniką budowlaną. Tymczasem w omawianej epoce właśnie technika, a ściślej mówiąc inżynieria, uważana była za specjalność grecką.

Greccy inżynierowie zatrudniani byli przez władców perskich. Mandrokles z Samos i Harpalos stawiali w 480 r. p.n.e. Kserksesowi mosty przez Bosfor z powiązanych ze sobą okrętów. Eupalinos z Megary zbudował w drugiej połowie VI wieku dawnej ery na wyspie Samos pierwszy prostoliniowy tunel wykonany można by rzec w nowoczesny sposób, bo drążony równocześnie z obu stron. Tunel ten, którym przebito masyw góry Kastro, by doprowadzić wodę do miasta Samos, miał ponad kilometr długości. Nie mamy pewności, jak wytyczono jego przebieg - najprawdopodobniej za pomocą węgielnicy odmierzonego ciąg prostokątny wokół masywu. Drążące tunel ekipy spotkały się, jak na pierwszy raz, całkiem precyzyjnie - odchylenie w poziomie wyniosło około 6 m, a w pionie niecały metr.

Grecy dość powszechnie korzystali już wówczas z wodociągów miejskich, doprowadzając wodę zazwyczaj z górskich źródeł. W V w. p.n.e. architekt Fajaks zaopatrzył w wodę miasto Akragas na Sycylii, budując skomplikowany system kanałów i zbiorników, częściowo zachowany do dziś.

Jednym z prekursorów inżynierii wodnej był słynny mędrzec Tales z Miletu. Herodot podaje, że kiedy król Lidii Krezus, wyruszywszy w 585 r. p.n.e. przeciw Medom, miał problemy z przeprowadzeniem wojsk przez rzekę Halys, „wtedy, jak opowiadają, Tales, który znajdował się w obozie, sprawił, że rzeka, która dotąd płynęła po lewej stronie wojska, teraz także po prawej stronie płynąć zaczęła. A miał to uczynić w ten sposób: kazał wykopać głęboki rów, zaczynający się powyżej obozu, i dalej poprowadzić go w kształcie półksiężyca, tak żeby objął obóz od tyłu. W ten sposób rzeka, skierowana do kanału z dawnego łóżyska i przepływając obok obozu, miała znów wpadać do dawnego łóżyska. Skoro więc rzeka istotnie podzieliła się, można było oba jej ramiona przekroczyć.

Imię nazwisko:	kl.	nr	temat 43
Gospodarka w średniowieczu			s. 1

	Średniowieczne znaczenie pojęcia i funkcja gospodarcza	Istnienie bądź nieistnienie danej instytucji w czasach współczesnych, ewentualnie kiedy ta instytucja znikła
feudalizm		
umowa komen dacyjna		
prekarium		
lenno		
wasal		
senior		
zasadźca		
lokacja		
dwupoló wka		
trójpolów ka		
prawo magdebur skie		
wilkierz		
cech		
gildia		
komuna miejska		

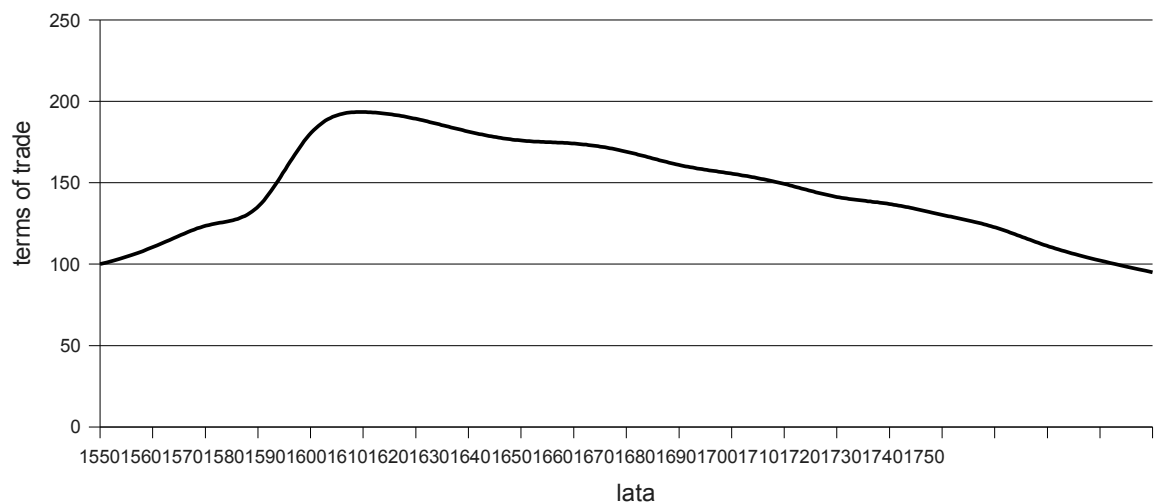
<i>Imię nazwisko:</i>	<i>kl.</i>	<i>nr</i>	temat 43
Gospodarka w średniowieczu			s. 2

Ważne miejsca dla gospodarki miasta średniowiecznego:

- ratusz (określanie zasad)
- wzorce miar na ścianach ratusza (określanie miar)
- hala targowa
- warsztaty i sklepy
- ogrody
- magazyny i składy
- kramy i jatki
- pola uprawne i sady młyny
- duże budowle i „strzechy” budowniczych

Imię nazwisko:	kl.	nr	temat 45
Gospodarka polska od XV do XVIII w.			

Źródło A Relacja wskaźnika cen artykułów eksportowanych do importowanych przez Rzeczpospolitą szlachecką w latach 1550-1750 (E/I x 100%)

Źródło B (B. Baranowski, Polska karczma, Wrocław etc 1979, s. 12-13)

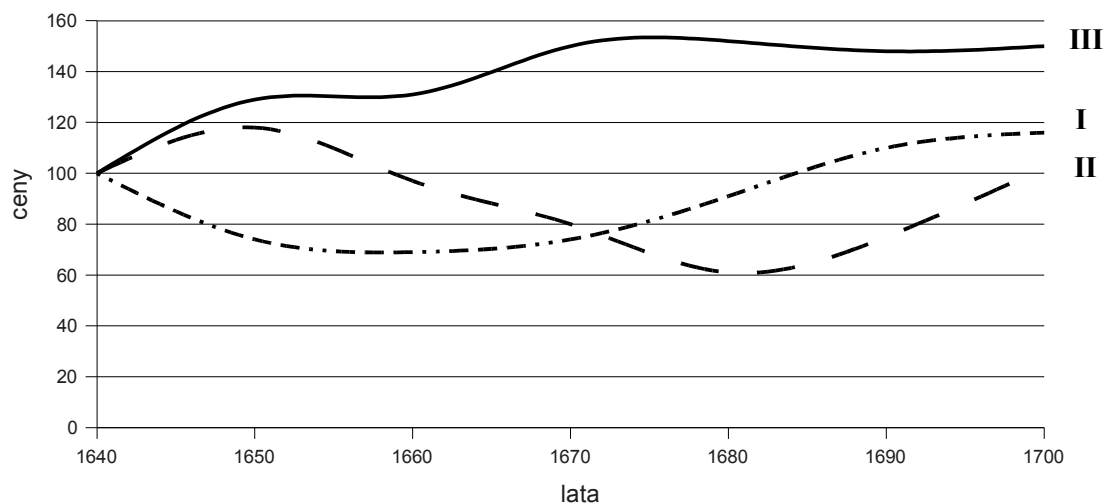
Już przy końcu średniowiecza w wielu okolicach istniał przymus propinacyjny¹⁾, polegający na tym, że poddanym danego pana nie wolno było nabywać innych trunków niż wyprodukowane przez dwór lub uprawnionych przez niego arendarzy²⁾. W XVI w., a także w następnych stuleciach feudalny przymus propinacyjny rozwinął się w całość pełni.

W wielu dobrach za jedno z cięższych przestępstw uważane było korzystanie z „cudzej” karczmy. [...] Na tle propinacyjnego przymusu dochodziło do częstych sporów między panami feudalnymi a proboszczami. Panowie nie pozwalali swym poddanym uczęszczać do karczem proboszczowskich, duchowni bronili natomiast swego źródła dochodu. Na tle tej rywalizacji dochodziło niekiedy do gorszących sporów między władzą świecką a duchowną. [...] Bardzo trudno jest ustalić liczbę karczem wiejskich egzystujących na ziemiach polskich. Stosunkowo pewne dane [...] posiadamy tylko dla zachodniej Wielkopolski [...]. Otóż w l. 1651-1670 na 100 wsi przypadało na tamtym terenie 41, a w l. 1771-1790 — 71 karczem. Wzrost więc był olbrzymi.

¹⁾ propinacja - wyłączne prawo pana do produkcji i sprzedaży trunków w obrębie jego dóbr

²⁾ arendarz - dzierżawca (zwykle karczmy)

Źródło C Wskaźnik cen owsa w Lublinie (I), żyta w Gdańsku (II) i piwa w Krakowie (III) w latach 1640-1700 (1640=100)

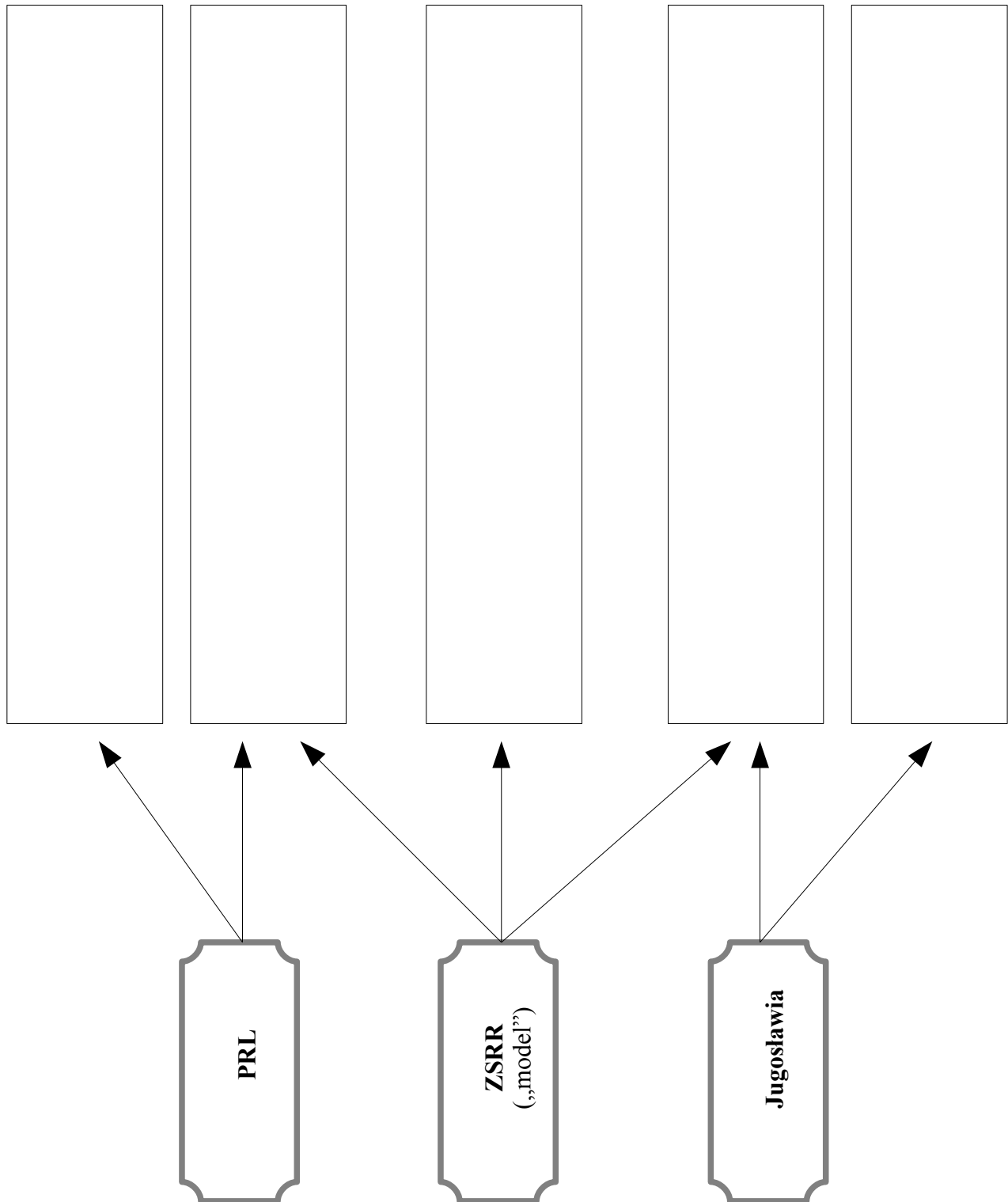

<i>Imię nazwisko:</i>	<i>kl.</i>	<i>nr</i>	temat 46
Kapitalizm wolnokonkurencyjny			

<i>Imię nazwisko:</i>	<i>kl.</i>	<i>nr</i>	temat 50
Komunizm a gospodarka			

Cechy wspólne i specyficzne gospodarek ZSRR oraz PRL i Jugosławii
(okres po początkowej stalinizacji PRL i Jugosławii)

<i>Imię nazwisko:</i>	<i>kl.</i>	<i>nr</i>	temat 51
Neoliberalizm i społeczna gospodarka rynkowa			

Skutki wprowadzenia polityki neoliberalnej

Negatyw y			
Pozytyw y			
	ASU	a i nat y r B ak e W	y c ni N

Imię nazwisko:	kl.	nr	temat 54
Rozwój form wymiany handlowej			s. 1

J. M. Roberts, *Ilustrowana historia świata*, Łódź 1986, t. I, s. 184.

Starożytny handel

Traktujemy dziś handel - a więc kupowanie i sprzedawanie towarów - jako coś oczywistego, choć bardzo mało wiemy o jego początkach. Przez wiele stuleci, nim narodziła się cywilizacja, ludzie wymieniali dobra i usługi, używając nawet dla ułatwienia transakcji czegoś w rodzaju pieniędzy. Nie wiemy jednak, kiedy i w jaki sposób pojawiły się podobne praktyki.

Bierze się to między innymi stąd, że trudno nam zinterpretować wczesne zapiski dotyczące obrotu towarowego. Część z wymienionych tam transakcji to przypuszczalnie daniny lub dary i niełatwo oddzielić je od właściwej wymiany handlowej. Wyjaśnijmy to na przykładzie: istnieje w Anglii powszechny zwyczaj dawania taksówkarzom napiwków. Ale kiedyś dawano je tylko wtedy, gdy dana osoba wykonywała jakieś czynności wykraczające poza przyjęty zakres obowiązków. Dziś byłoby bardzo trudno ustalić, kiedy się dokonała ta przemiana nagrody w zwyczaj.

Niełatwo też powiedzieć coś pewnego o funkcjonowaniu w starożytności lokalnych rynków. Wiemy na przykład, że egipscy chłopcy znosili swe produkty do centrów wsi, gdzie wymieniali je na dobra przyniesione przez innych ludzi. Trudno jednak powiedzieć, czy były to rynki w naszym rozumieniu - to znaczy: czy wartość towarów ustalano tam przez targowanie się zainteresowanych stron.

<i>Imię nazwisko:</i>	<i>kl.</i>	<i>nr</i>	temat 54
Rozwój form wymiany handlowej			s. 2

	intensywność handlu w ramach tego rodzaju gospodarki	rodzaje rynków	organizacja handlu: weksle, banki, giełdy	przykłady historyczne (po dwa)
gospodarka towarowo-pieniężna				
gospodarka naturalna				
gospodarka autarkiczna				

Imię nazwisko:	kl.	nr	temat 56
Banki			

Mejer Bałaban, *Historja Żydów w Krakowie i na Kazimierzu 1304-1868*, t.1 Kraków 1931, s. 16-21

Największym potentatem pieniężnym [w drugiej połowie XIV wieku] w gminie żydowskiej w Krakowie, jest Lewko syn Jordana. [...] Wzrastał Lewko na pierwszorzędnego kapitalistę swego czasu pod troskliwą opieką i w otoczeniu Kazimierza Wielkiego, któremu niewątpliwie wysługiwał się wielkimi sumami. Najwcześniejsze zapiski, odnoszące się do jego osoby, dają go nam poznać jako osobistość bardzo wpływową, która wśród mieszczaństwa krakowskiego była poważaną przez wzgląd na bliskie swe stosunki z królem. Na dokumentach wypisuje pisarz miejski Lewkowi, iż jest „*vir discretus*” [czyli] rzetelny mąż. Najdawniejsze transakcje Lewka odnoszą się do handlu gruntami miejskimi i domami; kupno, sprzedaż i parcelacja placów miejskich były naówczas, dzięki ciągłemu napływowi do miasta żywiółów obcych i zaczynającemu się w miastach osadnictwu szlachty, przedsiębiorstwem bardzo zyskownym. Równocześnie uprawia Lewko wśród mieszczaństwa pożyczki na zastaw nieruchomości. [...]

Interesa Lewka jeszcze za Kazimierza Wielkiego sięgały poza Kraków. Król bronił praw „swego Żyda” i pomagał mu w ściąganiu jego wierzytelności. I tak nakazuje Kazimierz w r. 1363 Rafałowi z Tarnowa, podkomorzemu sandomierskiemu, zapłacić Lewkowi 230 grzywien, które pożyczył jeszcze wójt tarnowski Jakusz Stepkowicz. Rafał płaci Lewkowi całą sumę i dochodzi swych praw na właściwym dłużniku.

W r. 1368 zasięgnął król rady Lewka przy urządzaniu żup i zamianował go żupnikiem w Wieliczce i Bochni, a równocześnie oddał mu w zarząd mennicę krakowską. I był król zadowolony z pracy Lewka, skoro mu darował dwa domy przy ulicy Żydowskiej. [...]

Po śmierci Kazimierza Wielkiego znalazł Lewko protektora w Ludwiku Węgierskim. Król, choć na ogół Żydom nieprzychylny i mający wobec nich zamiary misyjne, był bardzo u Lewka zadłużony. Znane nam są dwie pożyczki Ludwika zaciągnięte u Lewka, jedna na 30.000 złp., a druga na 3.000. [...]

Gdy na tron polski wstąpił Władysław Jagiełło, stał się Lewko jego bankierem. W r. 1390 pożyczka Jagiełło u Lewka za poręką kilku dygnitarzy 500 grzywien, [...]

Miała też Jadwiga znaczne długi u Lewka. Nie znamy wprawdzie ich wysokości, ale musiały być wielkie; o tem świadczy liczba ręcycieli, jakich stawiała Lewkowi [...]

Pożyczał też Lewko na spółkę z Żydami krakowskimi Andrzejem, Smerlinem i Jossmanem wysokie sumy Ziemowitowi, księciu mazowieckiemu, otrzymując od niego w zastaw wszelkie jego posiadłości ruchome i nieruchome. W r. 1385 królowa Jadwiga, układając się z Ziemowitem o zastaw ziemi Kujawskiej, przyjęła na siebie wszystkie jego długi u Żydów krakowskich. Spłacił je ostatecznie w r. 1398 król Władysław Jagiełło.

Obok klientów królewskich i magnackich ma Lewko dłużników wśród drobnej szlachty i mieszczaństwa, lecz i wśród nich kredytuje on tylko bogatszym i wybitniejszym. [...]

Do lamentów mieszczaństwa przyłączyły się pod koniec życia Lewka skargi szlachty na jego obroty pieniężne. Nie mogąc nic zyskać u króla, pod którego egidą Lewko dobijał się znaczenia, zwraca się zadłużony u rodziny Lewka szlachcic, Klemens z Kurowa, ojciec późniejszego arcybiskupa gnieźnieńskiego, Mikołaja — do papieża Bonifacego IX z prośbą o obronę przed bankierem żydowskim. Papież poleca oficjałowi biskupstwa krakowskiego, by sprawę zbadał i ewentualnie zabronił chrześcijanom pod groźą cenzur kościelnych stosunków z Lewkiem. Interwencja papieża niewiele pomogła, bo ani z Lewkiem nie zerwano stosunków, ani też Klemens z Kurowa nie uzyskał unieważnienia swych długów. Zapłacił je w r. 1410 Abrahamowi, synowi Lewka — syn Klemensa, arcybiskup Mikołaj.

Wielkie obroty pieniężne, jakie czynił Lewko, zmuszały go często do przybierania współników. Jako tacy pojawiają się zwyczajnie Żydzi krakowscy. [...] Od nich to pożyczka kapitały, by je następnie zużytkować w swoich operacjach, które na wielką uprawia skalę. Umarł Lewko w roku 1395, a na krótko przed śmiercią zamianował pełnomocnikami do wszystkich spraw synów swoich Kanaana i Jordana. Tradycje obrotowego rodzica niosą w XV stulecie jego synowie i wnukowie. [...]

1. Podaj trzy przykłady rodzaju operacje finansowo-handlowych, jakie przeprowadzał Lewko?
2. Wymień władców, których „bankierem” był Lewko. Podkreśl tych, którzy byli królami Polski.
3. Posiłkując się tekstem źródłowym z podręcznika (Tomasz z Akwinu o lichwie, s. 144) wyjaśnij, dlaczego wezwanie papieża do zerwania przez chrześcijan stosunków z Lewkiem było nieskuteczne.

Imię nazwisko:	kl.	nr	temat 57
Gielda			

Piotr Franaszek, *Gospodarka w: Encyklopedia historyczna świata*, t. V, *Historia nowożytna*, Kraków 2000, s. 89-90.

Pieniądz. Banki

Ogólnemu postępowi [A] sprzyjał rozwój rynku finansowego. Od XV w. najważniejszym pieniądzem używanym w handlu międzynarodowym była srebrna moneta. Rozwój stosunków [B], a także wzrost ilości kruszców szlachetnych przywożonych w XVI wieku z [C] do Europy spowodowały, że srebrne monety weszły do powszechnego obiegu. Jednocześnie zaczęto także używać pieniądza złotego; na większą skalę posługiwano się nim w XVII wieku. Największą popularnością w handlu międzynarodowym cieszył się hiszpański pistolet oraz francuski luidor, wybijany od 1640 r. Równoczesne posługiwanie się monetami srebrnymi i złotymi nazywano [D]. W niektórych krajach używano pieniędzy miedzianych, a w 1716 r. we Francji po raz pierwszy wprowadzono do obiegu pieniądz papierowy, którego kurs ustalały władze centralne. W 1769 r. [E] pojawiły się także w Rosji, a w czasie Wielkiej Rewolucji Francuskiej wprowadzono je ponownie we Francji. Coraz częściej rozwój handlu, rzemiosła i przemysłu był uzależniony od kredytów bankowych. Założki banków i kredytu pojawiły się już w średniowieczu, lecz pierwsze banki w dzisiejszym rozumieniu zaczęły powstawać dopiero w XVI w. [gdzie F] [...]. Zajmowały się one przede wszystkim pośrednictwem w dokonywaniu płatności między klientami, którymi byli głównie [G]. Udzielano także kredytów, ale w obawie przed oskarżeniem o [H] działalność tę prowadzono w sposób zakamuflowany. Dalszy rozwój systemu bankowego polegał na tworzeniu spółek akcyjnych, niejednokrotnie z udziałem kapitału państwowego. Jedną z największych takich instytucji był Bank of England, założony w 1694 r. Nieodłącznym elementem systemu finansowego w czasach nowożytnych stały się [I], na których sprzedawano i kupowano papiery wartościowe.

- A
- B
- C
- D
- E
- F
- G
- H
- I

<i>Imię nazwisko:</i>	<i>kl.</i>	<i>nr</i>	temat 61
Kolonializm XIX wieku			

Brytyjski i francuski system zarządzania koloniami

	Model francuski	Model brytyjski
kto sprawował władzę w koloniach		
problem niewolnictwa		
status tubylców		
Forma zależności (dominiu, protektorat...)		
główne posiadłości		

<i>Imię nazwisko:</i>	<i>kl.</i>	<i>nr</i>	temat 64
Geneza rewolucji przemysłowej			

Rewolucja przemysłowa w XVIII wieku

Wynalazek	Nazwisko wynalazcy	Rok wynalezienia	Znaczenie wynalazku

<i>Imię nazwisko:</i>	<i>kl.</i>	<i>nr</i>	temat 65
-----------------------	------------	-----------	----------

Etapy rewolucji przemysłowej

Wynalazki drugiej połowy XVIII i XIX wieku

Znaczenie wynalazku			
Nazwisko wynalazcy			
Rok wynalezienia			
Wynalazek			